

Люсі Горбай

професор коледжу Грента МакЮена,
координатор програми підготовки педагогів

Досвід провінції Альберта в інклюзивному навчанні

Хочу подякувати за можливість поділитися досвідом провінції Альберта стосовно інклюзії. Це велика честь обговорювати з вами переваги і проблеми включення дітей з різними вадами в масову школу. У своїй доповіді я розповім про успішну програму, яку ми розробили у коледжі імені Грента МакЮена за останні 20 років. Це програма з підготовки помічників вчителя, який працює з інклюзивними дітьми. Випускники нашої програми надають значну щоденну допомогу вчителю, на якого покладено додаткові обов'язки по роботі з дітьми з різними вадами.

Філософія інклюзії базується на вірі в те, що кожна людина з вадою має отримати освіту і житлові умови, які б якомога ближче відповідали нормальним. Такі люди стають частиною нашого життя, вони включаються в наші школи, оточення, спільноти. До них ставляться як до рівних і як таких, що заслуговують на повагу і сприйняття їх такими, як вони є. Це те право, яким всі ми користуємось як члени суспільства.

У Канаді, як і в більшості інших країн, особам з вадами не сприяли або забороняли брати участь у житті суспільства. Їх відсторонювали, в сторону, ізолювали, їх боялись і вважали дефективними, тому що вони були не такими як всі. Ця ізоляція, сегрегація і інституціоналізація сприяли появі страху і забобонів, які проявилися, коли з'явилися плани повернути дітей з вадами до масової школи. Як і багато інших людей, вчителі також поділяли таку думку. Єдині люди, які вітали інклюзію, були інші учні. Чим раніше ми вступаємо в контакт з людьми, які відрізняються від нас (фізично, соціально, інтелектуально, культурно), тим легше нам *сприйняти, відчутти повагу і примирити себе* з цією відмінністю. Наше суспільство тільки покращиться від такого прийняття і поваги. Більшість учнів, які вчилися разом і спілкувалися з

дітьми, у котрих є ті чи інші вади, ставали людьми, які були більш сприйнятливі до людей, відмінних від них. Вони краще адаптуються до таких людей, допомагають їм і розвивають у собі здорове розуміння своїх особистих сил і слабкостей.

В інклюзивному класі дитина з вадою здобуває необхідні соціальні навички, які сприяють розвитку відносин з іншими дітьми і таким чином підвищують її незалежність. Вона вступає в дружні стосунки і розвиває в собі відчуття причетності, що підвищує її самооцінку. Вона покращує свої академічні успіхи, хоча часто і не досягає результатів кращих від своїх однолітків, оскільки *властива для неї потреба бути потрібною мотивує її здобувати нові навички*. Інклюзивний клас забезпечує таку можливість.

Батьки, які розуміють це, які постійно спілкуються і підтримують вчителів, які допомагають своїм дітям навчатися вдома і про успіхи інклюзії повідомляють спільноту, можуть зробити багато, щоб у школі і у суспільстві створювалося позитивне ставлення до цієї проблеми.

Хто може чітко визначити успіх або неуспіх інклюзії? Більшість дітей з вадами не в змозі оволодіти стандартами академічної освіти для кожного класу. Але інклюзія успішна для тих дітей, які відчують, що вони комусь потрібні, які навчаються як спілкуватися і миритися зі своїми однолітками, які продовжують розвивати в собі навички, що сприятимуть їх незалежності. Таким дітям треба дозволяти переходити із класу в клас зі своїми однокласниками.

Дозвольте мені тут дещо відволіктись і проілюструвати мою точку зору особистим прикладом. Моя наймолодша дитина, син народився з церебральним паралічем середнього ступеня і, крім того, має відхилення в розумових здібностях. Але він був першою дитиною в місті, де ми тоді жили, яка була інтегрована. Крім трьох років, коли ми переїздили з місця на місце, він ходив до школи в інклюзивний клас. Як мати такої дитини, я зрозуміла, що позитивне спілкування з учителем на перших порах декілька разів на тиждень, а потім рідше, допомагало всім нам призвичаїтися, відчувати себе комфортніше відносно очікувань, проблем і успіхів, які ми на той час переживали. Я

ділилася з учителем успіхами мого сина вдома, а ми намагалися закріплювати навички, які він здобував у школі. Ми постійно спілкуватися з нашим сином, і він знав, що його люблять і за нього піклуються. Кожного року ми переконували його нового вчителя і помічника вчителя, що ми розуміємо, що його успіхи будуть повільнішими, ніж решти учнів, але ми разом будемо працювати над тим, щоб він розвивався. Його спілкування з «типовими» однокласниками допомогло здобути чудові соціальні навички, і він полюбив спілкування з іншими людьми. Він не міг ходити і говорити до шести років. А тепер на роботу (приблизно один кілометр) він добирається на колясці, а в приміщенні ходить сам, користуючись допомогою тільки стін. Він працює у великому продуктовому магазині чотири рази на тиждень по три години на день. Його фізична вада заважає йому працювати повний робочий день. Він встановив здорові стосунки з колегами по роботі, і йому подобається робота. Він впевнений у собі, уважний до інших і з задоволенням ділиться своїм почуттям гумору з сім'єю.

Ми дуже пишаємося з того, що маємо такого добре пристосованого до життя, приємного і щасливого сина. Інклюзія разом з плідною співпрацею учителів, їхніх помічників і нашої сім'ї вдало поєднались з чудовим досвідом нашого сина у школі і продуктивним життям дорослого.

П'ятдесят років тому Канада не забезпечувала (юридично, фінансово і з філософської точки зору) освіту дітей з вадами у шкільній системі. Тільки батьки допомагали своїм дітям здобувати освіту. Спочатку вони виступали за навчання дітей в окремих школах поза межами регулярної шкільної системи. Спілкування з учнями масової школи не було, і діти, таким чином, були ізольовані. Ця ізоляція сприяла поширенню забобонів і страху суспільства стосовно людей з якимись вадами. Такі діти отримали ярлик "особливі", котрий, на жаль, часто інтерпретувався як не такі як усі, важкі, патологічно інші. Повільно, дуже повільно, зустрічаючи опір на кожному кроці, ми рухалися від окремих шкіл до окремих класів у масовій школі, і, нарешті, до інклюзивного навчання дітей з вадами. Тобто, навчання у

звичайному класі у школі поруч з оселею, з дітьми свого віку. Це була неприємна і соромна сторінка в історії освіти Канади, історії втрачених можливостей.

В коледжі імені Грента МакЮена існує програма з підготовки помічників вчителів, яка пропонує знання і навички, необхідні для того, щоб задовольняти потреби учнів з різними вадами у навчанні, поведінці, соціальному спілкуванні відповідно до правил, встановлених вчителем у класі. Ця 10-місячна програма за 20 років зарекомендувала себе ефективною і стала дуже популярною. Під керівництвом вчителя наші випускники працюють безпосередньо з учнями або індивідуально, або в маленьких групах, проводячи заняття, які сприяють повторенню або засвоєнню матеріалу, який вивчають звичайні діти. Вони вміють адаптувати матеріали навчального плану і види завдань, задокументувати потреби учнів та їх академічний прогрес, і також допомагати вчителю з канцелярською, технічною і роботою спостерігача. Наша програма поєднує в собі практичні заняття і лекції, які допомагають студентам краще зрозуміти роль помічника вчителя, психологію та розвиток дитини, методи досягнення здорової поведінки учня, оволодіти навчальними планами, особливими освітніми технологіями і стратегіями, технічним обладнанням. У двох школах студенти здобувають дуже цінну практику під наглядом досвідчених педагогів.

Я викладаю в коледжі імені Грента МакЮена вже 20 років. Дозвольте коротко описати два курси по 45 лекційних занять кожний, які я розробила і викладала. До цих курсів я написала посібник *“Проблеми вад і здоров’я у класній кімнаті”*. Це книжка, в якій дохідливо пояснюються медичні та освітні терміни по мірі викладення основ знань, необхідних вчителям та їхнім помічникам. Для батьків вона також корисна, тому що дає багато цінної інформації про роботу педагогів і медиків.

Інший курс, який мною розроблений, *“Учні з особливостями розвитку”*, спрямований на розвиток глибокого розуміння стратегій і засобів, які корисні при роботі з дітьми із затримкою розвитку. В ньому

обговорюються особливості поведінки і навчання дітей з вадами. Аналізується вплив ліків на їх поведінку і навчання. Зміст курсу містить інформацію про такі фізичні вади як епілепсія, церебральний параліч та інші, а також про затримку в розвитку, гіперактивність дефіциту уваги, астму, шизофренію, депресію, аутизм, втрату слуху та зору, серйозні проблеми з поведінкою, ембріональний алкогольний синдром і синдром Туре. В курсі викладається історія, філософія і освітня концепція інклюзії. Студенти вчать розпізнавати і адекватно реагувати на виникнення багатьох медичних проблем в інклюзивному класі. Вони розуміють процес розробки і виконання планів індивідуального розвитку учнів.

Ці курси були адаптовані для здійснення дистанційної освіти (самоосвіти). У нас навчаються студенти з усієї Канади і успішно застосовують отримані знання у своїй роботі з дітьми з вадами. Я сподіваюсь, що ці курси можуть прислужитися вам у процесі переходу до інклюзивного навчання.

Наша програма по підготовці помічників вчителя дає хороші базові знання для тих, хто бажає продовжувати свою освіту або опанувати суміжну професію. Коледж пропонує для них дворічні програми, після завершення яких вони можуть навчатися далі для отримання диплома бакалавра. Студенти отримують також можливість продовжувати своє навчання в університеті. Залежно від своїх потреб наші студенти можуть навчатися на денному відділенні, вечірньому або опанувати програму шляхом дистанційного навчання (самоосвіти).

Ми сподіваємося, що цей виступ буде початком тривалої і взаємовигідної співпраці з тими, хто присвятив себе ідеї інклюзивного навчання в Україні. Ми раді цій можливості поділитися нашим досвідом стосовно програми по підготовці помічників вчителя і з нетерпінням будемо чекати продовження дискусій по обміну інформацією та ідеями.

На завершення я хочу процитувати думку Нормана Кунка: “Коли інклюзивне навчання буде повністю опановане, ми зможемо

відмовитись від ідеї, що всі діти для того, щоб приносити користь суспільству, повинні бути схожими один на одного. Замість цього ми будемо шукати і підтримувати таланти, властиві всім людям. Ми починаємо розглядати нетипові способи, щоб виховувати корисних членів суспільства, і в процесі цієї роботи ми зможемо дати всім дітям відчуття того, що вони потрібні”.